

Magyarországért harcoltunk

Front-szerelem

Milyen is a háború?

Valaki megkérdezte egyszer az egyik nagy hadvezért: milyen is a háború? Komolyan felelt: „Ott bizony harcolnak, sőt halottak is vannak.”

Nem szállok vitába egy hadvezérrel. Magasabb a rangja, jobban látja a dolgokat. Csúpan olyan emberként szeretném kiegészíteni, aki jóval alacsonyabb rangúként nem lát olyan messze, pontosabban szólva csak az ütegéig, legfeljebb az ezredig lát el. Szóval a mi ütegünkben nemcsak harcoltak a katonák, hanem szerelmesek is lettek. Épp úgy szerelmre gyúltak, mint régen, a háború előtt.

Eről szeretnék ezúttal néhány szót ejteni. Közülünk elsőnek Vologya Anyiszimov lett szerelmes. Ez a csöndes, filozofáló fiú. Igaz a közmondás: Lassú víz partot mos. Egy szép magyar kislány, Rózsika iránt lángoltak fel érzelmei. Rózsikába egyébként szerelmes volt az egész üteg, ez alól csak Koskin őrmester volt kivétel. S a jelek szerint a lány is jó szívvel volt a semmivel ki nem tűnő katona iránt, akinek öltözete mindig hagyott maga után kíváncsiságot. A magas, vékony fiún mindig ráncos volt a köpeny. Az őrmester nem sokra tartotta Anyiszimovot. És lám, ez történt. A legmeglepőbb mégis az volt, hogy Rózsika és Vologya valami módon ragyogóan szót értek egymással.

A többiek a közelben levő tábori kórház ápolónőivel kötötték barátságot. Így aztán elképzelhetik, micsoda készülődés előzte meg 1945. március 8-át. Reggel, mintha csak rendelték volna, ragyogóan süttött a nap.

A parancsnokságtól engedélyt kaptunk, hogy kis időre otthagyjuk a sorozatvetőket. Így aztán kiadtam a parancsot, hogy álljon elő a zsákmányolt kis autóbussz. A 12 személyes kocsihoz aznap vagy huszan zsúfolódtunk be. Viktor Bokov helyettesített az üteg



Ostrom után az Erzsébet-híd budai hídfője.

élén, mi meg elindultunk. A tábori kórház jó tíz kilométerre volt, úgy számítottuk tehát, hogy fél óra alatt odaérünk. De...

Amint ugyanis az autóbussz felért egy dombra, fasiszta tankokat pillantottunk meg. Senki sem számított rájuk. A hitlerista páncélosok kicsit jobbra tartottak, az ütegünk közelében levő tűzerek irányába.

Abban a pillanatban teljes gázzal visszafordultunk és öt perc múlva már a sorozatvetők közelébe értünk. Újabb öt perc és Katyusáink bevetésre készen álltak. A légvédelmi tűzfék ellen nyomuló fasiszta páncélosok három eltalált tankot hátrahagyva egyenesen felénk tartottak. 16, kétméteres rakéta zúdult rájuk hatalmas tűzcsoványt hagyva maguk után, majd újabb 16 indult utánuk. A 32 rakétából négy telitalálattal darabokra tépett négy harckocsi. Néhány éppen maradt tank visszafordult, de egy, amely jóval előbbre hatolt a többinél, egyenesen rászaladt az egyik oldalra álló, betöltött Katyusára. A fasiszta harckocsi vezetője menetből el akarta tiporni a sorozatvetőt. Hatalmas robbanás rúgódta meg a levegőt, a detonáció darabokra tépte a tankot is a sorozatvetőt is. Életét vesztette a Katyusa parancsnoka és a két kezelő. A harc után eltemettük őket. Igaz, inkább csak jelképesen vettünk búcsút bajtársainktól, akikből szinte semmi sem maradt.

Nem volt kedvünk már látogatni a kórházba menni. A rövid pihenő a jelek szerint a végére járt, újabb harcokra kellett készülnünk. Estefelé azonban a lányok átjöttek hozzánk, s így mégis megünnepeltük március 8-át.

Vendégfogadás az Antarktiszon

Minden antarktisi nyáron özőnével érkeznek a turisták — tengerjáró hajókon. sőt vitorlásokon is — a „Bellingshausen” szovjet tudományos állomásra. A Dél-Amerikától a Drake-öböl által elválasztott félszigeten lévő állomás a legkönnyebben elérhető helység a hatodik földrészen.

Természetesen mindenki, aki az Antarktiszra érkezik, szeretne valamilyen emléktárgyat magával vinni, — mondotta Vagyim Popov, a Szovjetunió antarktisi hidrometeorológiai szolgálatának vezetője. — Kezdetben, amikor a turisták nagyarányú ideözönlése teljesen váratlanul ért, szinte „tönkretétel-

lel” fenyegette az állomást. De ezt persze csak tréfából mondtuk: mindig örülünk a vendégeknek. Filmbemutatót rendezünk nekik, az orosz konyhaművészet termékeivel kínáljuk őket, és emléktárgyakat, azonkívül könyvecskéket és levelezőlapokat biztosítunk számukra az Antarktiszról.

Idén elég zordon volt a nyár az Antarktiszon, — folytatta Vagyim Popov. — Az erős jégzajlás és a viharos szelek arra kényszerítettek bennünket, hogy helikopterek segítségével rakjuk ki a Mirnij obszervatórium és a Mologyeznaja állomás horgonyzó helyére érkező hajókat.

7600 mesterséges hold

Tavaly összesen 122 mesterséges műholdat lőttek ki Föld körüli pályára.

A Colorado Springsben lévő amerikai légiellenőrző parancsnokság beszámolója szerint 91-et a Szovjetunió, 20-at az Egyesült Államok, 4-et Anglia, 2-t az NSZK és Japán, Olaszország, Hollandia, Spanyolország egyet-egyet lőtt ki.

Míg az Egyesült Államok nem indított embert szállító űrhajót, szovjet űrhajósok három ízben repültek a világűrbe. 1973-ban

a Szovjetunió 107, az Egyesült Államok 25 hasznos terhet lőtt ki Föld körüli pályára.

Az 1957. október 4-én fellőtt első szputnyik óta összesen pontosan 7600 mesterséges holdat lőttek ki a világűrbe, közülük az amerikai légiellenőrzés megfigyelése szerint 4331 már elégett, vagy leszállt a Földre. A komputeres számításai alapján várható, hogy 2000-ben összesen 10 000 mesterséges hold kering majd a Föld körül.

A pécsi demokratikus újságírás történetéből

IRODALMI LAPOK

A felszabadulást követő hónapokban a szocialista szakszervezeti élet fellendülése mozgásba hozta mindazokat a csoportokat, munkásokat, értelmiségieket, akik a harmincas években már több kísérletet tettek egy progresszív szakszervezeti művészeti hetilap indítására. A fasiszta tendenciák hosszú időre megakadályozták a csoportoknak bármiféle törekvését. Különösen azokat a kísérleteket, amelyek némi publicisztikai lehetőségekhez juttatták volna őket. 1941 nyarán a szociáldemokrátban levő értelmiségi csoport sajtót kezdeményező lépéseit olyan fenyegető leintés követte, amely elrettentett mindenkit attól, hogy akár „teljesen politika mentes kiadványba fogjon...”

Az Irány

A felszabadulást követő demokratikus törekvések, a sajtó „felszabadítása”, a tájékoztatásiügyi miniszter rendeletei nagy lehetőségeket adtak a különböző lapok megjelenésének. A napokban került elő a feledésbe merült „IRÁNY” című hetilap első évfolyamának első száma. Kutatásaink szerint ez az egyetlen megmaradt példány, és forrást őrző intézményeink nem rendelkeznek vele. A pécsi demokratikus újságírás legbecesebb emlékei között őrizzük. Rövid bemutatása előtt létrehozásának történetét sem érdektelen megismernünk.

Szinte még füstölögtek Pécs környékén a romok, amikor a szakszervezet székházában néhány író már irodalmi felolvasást tartott. 1945. március 17-én pedig már költők seregzelemje volt. Május 28-án még jelentősebb lépés történt, létrehozták a „MÜHELY” c.

Pécsi Írók-Művészek és Tudományos Munkások Szabad Szakszervezetének Szövetkezte elnevezéssel egy kiadói vállalatot. E kiadó jelentette meg „Batsányi János munkái-ból” c. a „forradalmi jellemű magyar költő” verseinek egy csokorba kötött válogatását. Az ekkor nagyon népszerű Kamaraesték névű irodalmi és zenei eseménynek számítottak. November 17-én megalakult a „Batsányi János Irodalmi Társaság”. Új nagy korszak kezdődött Pécs irodalmi életében. Szinte egyszerre jelent meg a „MÜHELY” kiadásában az „Újjáépítő magyarok” (Kő Kálmán szerkesztésében) és Ko-

pányi György fiatal pécsi költő „Garabonciás” c. verses kötete.

Az Ív

Az átmenetileg szünetelő „Sorsunk” ellensúlyozására Csorba Győző és három költő társának szerkesztésében megjelentették az „Ív” c. szépirodalmi és művészeti folyóiratot. Az év végén született meg az a gondolat, amely egy politikai-művészeti kultúrsemle kiadását szorgalmazta. A lapot a szakszervezetek égisze alatt kívánták kiadni. A lap címe: IRÁNY, amely a kibontakozás új útját, a demokratikus fejlődést kívánta kifejezni. Tartalmi meghatározása a szerkesztő bizottság képviselőire várt, akik a következők voltak: dr. Aczél László, Benedek András, dr. Béky Júlia, Csorba Győző, Csuka Zoltán, G-né Gécsi Magda, Kereki György, Németh István, dr. Szabó Pál Zoltán, dr. Székely György, Szöllösi Kálmán, Szigei Pál, Takács Jenő. Felelős szerkesztő Kő Kálmán. A kiadást a szakszervezet pécsi vezetősége vállalta, felelős kiadó Lakatos József titkár volt. A lap a pécsi „Szabadság” nyomdában jelent meg, a Munkácsy Mihály u. 10. sz. alatt. Szerkesztését a Kossuth Lajos utca 13. sz. alatt, a szakszervezeti központ épületében végezték. 1/2 éves, 15 oldalas lap volt. Külpolitikai összefoglaló, a pécsi szakszervezetek, a városi szociális viszonyok, a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság Pécsi Csoportja tevékenysége, az újjáépítés, az ifjúsági szervezetek munkájának értékelése stb. mellett kiemelkedik a lap irodalmi és tudományos rovata.

Program

A pécsi irodalmi életnek és az IRÁNY-nak is programot adó gondolatait foglalta össze Csorba Győző a rovat fő cikkében. „... Mit akarunk elérni ezzel a rovatval?” — tette fel a kérdést és válaszolt: „... Céltűzésünket könnyű megfogalmazni, az iradalmat közelebb szeretnénk vinni a tömegekhez, vagy még szabatosabban: a tömegekhez az iradalomhoz”.

A rovatban jelent meg Bárdosi Németh János: „Tanú vagy” c. aktuális, szép verse, amelynek sorai közül:

„Elet zsendül a rom felett anyák és föld segítetek” — a Dráva menti újjáépítés indítását hirdető plakátok mottója lett. Kopányi György irodalmi krónikája 1944 november-1946. közötti helyi irodalmi események összefoglalása volt. Igen értékes, máig is ható gondolatakat őriz meg Zách János: „Az új színházi stílus” c. cikke, amely a modernség kérdését elemelte. Bárdosi Németh János recenziója Kopányi György: „Garabonciás” c. verseskötetéről, Takács Jenő: „Muzsika” c. írása a pécsi munkás-művelődés, színjátszásról szól. A helyi tudományos élet és elsősorban a társadalomtudományok újrainszultásával kapcsolatban született összefoglaló Babics András történelem, Szabó Pál Zoltán geográfus tollából. Hegedűs Lajos a néprajzkutatás új korszakáról számolt be.

Kutatás

Az IRÁNY évtizedek távlatából irányítja figyelmünket egy nagyon fontos kérdésre és mutat rá arra: volt országos jelentőségű irodalom Pécsen és ennek felkutatása és feldolgozása égető sürgős feladat a művelődéstörténet baranyai szintézise előtt.

Szita László
levéltárigazgató

KENDE SANDOR

Furcsa lány

95.

Végeredményben, talán miatta ilyen kegyetlen hozzám. Itt áll ő, és velünk van, mellettünk lépked és kihallgat minket még mindig. Különben ma már, húsz év után, azért jobban megértene Miklós. Vagy ha nem is egészen — de azt hittem, legalább csöndesebb lesz.

— Ó befejezte! — keményedtek a szeme körül szigorúra a ráncok.

Nem akartam megérteni, hogy a szabatos tényközlésen túl mit jelentenek a szavai. Nem, Engel András szelleme miatt nem fogom megtörni a derekam, velem nincs vitaközlés, őmiatta tehát azért se adom föl, amibe kezdtem.

— A te legfőbb büszkeséged

— vágta Miklós elé — befejeztem valamit.

— A legnehezebb dolog.

— Nem igaz. Folytatni...

— Befejezni valamit, mielőtt az semmisítene meg, amiben rosszul hittünk.

— Utólag gyártott filozófia, barátom. Szükséged volt valamilyen filozófiára neked is, hogy elviseld ugye, ami ellen nincs tiltakozás.

— Ó fejezte be.

— Ugyan, mivel vagy olyan sokra? Mi az, amit olyan nagy dolog befejezni az életben?

— Nem az életet. Egy vitát fejeztem be. Eldöntötte a vitát, önmagával... Irigylésre méltó. Nincs mindenkinek elég ereje hozzá.

— A mintaképed.

— És ha az volt? Ugyan úgy

hagyott faképnél, mint a szerelemem.

— Szerelmeiről beszélsz? Te?... Neked az nem kell. Nem is kellett; légy végre őszinte, akkor elhiszem, hogy megbocsátasz.

— A szerelmed voltam!

— Ki mered mondani mégis?... Nektek, férfiaknak, húszévesen se ér többet?

... Nem a Villa Borghese sétányain, nem Aesculapius karszú temploma előtt, a tóparti padon ült mellettem — nem, többé nem jártunk arra. Talán csak éjszaka ment oda ki, egyedül, szellőzködni. Mi egy nyílt bárban néztük egymást, s erős feketével és hideg gyümölcs-lével szabdaltuk kisebb szeletekre az időt, közel az utcára tört tavaszi ajtó szellőjében, a körülzsongó jövés-menés játékon áradatában, kistányérok szelíd koccanása közben, ahol mindenről szó eshet.

Vártuk a férjemet.

— Egy ilyen földbirtokosfélek, úgy nézem, nem sokat kell ugrálnia! — kezdett Miklós fölösleges csöndbe. — Elég ideje maradt a családjárta.

— Nem baj — vontam meg a vállam.

— Legalább sokat lehetek együtt; az valóban szép.

— Irigyled?... Nézd, Miklós, én akkor annyit voltam egyedül... én most már félnék úgy...

— Tehát minden rendben van.

— Rendben?! Hát öljem meg?!

Csendre intett.

— Semmi értelme. És úgyse tennéd meg...

— Kit kellene megölni?! A férjemet? Az anyósomat?... Vagy anyut, és mindenkit!... Vagy engem!

— Csak engem, kis vörös...

Mindent tud már rólam. Tudja, hogy amikor a rézgombos szállodai vaságyon Darioé akartam lenni, arra gondoltam közben, hogyan mondanám majd meg egyszer neki, hogy én akartam, és milyen türelmetlenül akartam — és amikor az ítéletük szerint megfogadtam nekik, amit megfogadtam, és le tudtam tagadni, amit letagadtam: elképzelttem közben, mert furcsa lány voltam, hogy mi lenne, ha majd elmondhatnám neki. Szentimentális libának tartana?... — Hát el-

mondtam, és nem tart annak. Csak megérteni képtelen:

— Nem igaz!

Fölugrott az asztaltól, úgy üvöltötte, hogy nem igaz!

— Ők ilyenek... — nem mondhattam neki mást.

Hiszen pontosan úgy történt minden, ahogyan sejtettem, nem is történhetett másképp.

— Milyen férfi az, aki... — káromkodott Miklós, nem harapta el az átkait.

— Ők ilyenek...

Tehát tudja, nem szégyelltem, és könnyebb lett volna, ha rögtön megfojt. Akkor még nem védekeztem. Csak azt az egyet nem tudhatja meg, hogy a lányom az övé. Mert azért történt minden így — igenis, szentimentális liba vagyok. Ha megfojtana utána, ha biztos lehetnék abban, hogy utána vége, akkor ezt is megmondanám.

Majd jön mindjárt, itt lesznek mindannyian, a férjem behozza ide. Szépen bemutatkozunk egymásnak, ennyi elég. Ahogyan Sandro is megmondja majd a nevét, hangosan és értelmesen.

(Folytatása következik)